

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI PEDAGOG KADRLARINING KASBIY
KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH ORQALI METODIK ISHLAR
SAMARADORLIGINI OSHIRISH**

Muminova Munajat Yuldashevna

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika universiteti

"Ta'lim muassasalarining boshqaruvi" yo'nalishi

TMB-21/1 guruh magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6818474>

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagog kadrlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish orqali metodik ishlar samaradorligini oshirish va tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning nazariy asoslari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, bo'lajak tarbiyachilar, fan va ta'lim, kreativlik, kasbiy kompetentlik, kreativ kompetentlik.

**ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ЗА СЧЕТ
РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА ДОШКОЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ
ОРГАНИЗАЦИИ**

Аннотация. В данной статье описаны теоретические основы повышения эффективности методической работы и совершенствования методики развития профессиональной компетентности воспитателей путем развития профессиональной компетентности педагогов дошкольных образовательных организаций.

Ключевые слова: дошкольное образование, будущие воспитатели, наука и образование, творчество, профессиональная компетентность, творческая компетентность.

**INCREASING THE EFFECTIVENESS OF METHODOICAL WORK BY DEVELOPING
THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE PEDAGOGIC STAFF OF THE
PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATION**

Abstract. This article describes the theoretical foundations of improving the effectiveness of methodical work and improving the methodology of developing the professional competence of educators by developing the professional competence of pedagogues in preschool educational organizations.

Key words: preschool education, future educators, science and education, creativity, professional competence, creative competence.

KIRISH

Kasb ta'limining shakllanishi va rivojlanish jarayoni, qonuniyatlari va tendentsiyalari, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash muammolari R.X.Djuraev, P.T.Magzumov, U.N. Nishonaliev, A.R.Xodjabaev, X.F.Rashidov, U.I.Inoyatov, N.A.Muslimov, Sh.Sh.Sharipov, M.B.Urazova, J.A.Xamidov, D.O.Ximmataliev, SH.Q.Mardonov,, B.L. Farberman va boshqalar tomonidan tadqiq qilingan.. Kompetentli yondashuvni nazariy idrok etish E.F. Zeer, I.A. Zimnyaya, V. Xutorskiyning taqiqotlarida aks ettirilgan bo'lsa, bo'lg'usi menedjerlarning kasbiy tayyorgarligi masalalariga N.A. Kiselev, Ye.V. Lebedev, S.A. Novikova,

N.V. Popov, V.M. Shepel kabi olimlarning ishlari bag'ishlangan. G.I.Xasanova, Ahmedova N.M, Sharipova M.U, G.V.Eldasheva, G.Q.Karimovalarning ilmiy izlanishlari aynan maktabgacha ta'lim tizimi tarbiyachi pedagoglarining kasbiy kompetentligini oshirishga qaratilgan. O'tkazilgan ishlarning butun ahamiyatiga qaramay, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachi pedagoglarining kasbiy kompetentligini shakllantirish muammosi bizning nazarimizda yetarlicha tadqiq etilmagan.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kompetentsiyalar "bu shaxsning kutilgan va o'lchovli yutuqlari bo'lib, u o'quv jarayoni tugagandan so'ng shaxs nima qila olishini belgilaydi; mutaxassisning ma'lum bir professional sohadagi muvaffaqiyatli faoliyati uchun uning barcha salohiyatidan (bilim, ko'nikma, tajriba va shaxsiy fazilatlar) foydalanishga tayyorligini belgilaydigan umumlantirilgan xususiyat ». Yuqoridagi ta'riflarga asoslanib, "kasbiy kompetentsiya" tushunchasining muhim mazmunini taqdim etish mumkin, bu akmeologiyada o'zining rivojlanish psixologiyasi bo'limida inson kasbiy mahoratining quyi tizimlarining asosiy kognitiv komponenti sifatida qaraladi va kasbiy faoliyatni yuqori mahsuldorlik bilan amalga oshirish. Kasbiy vakolatlarining tarkibi va mazmuni asosan kasbiy faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari, uning ayrim turlariga mansubligi bilan belgilanadi.

TADQIQOT METODI VA METODOLOGIYASI

"Kasbiy kompetentsiya" tushunchasining mohiyatini tahlil qilish, uni o'qituvchining (o'qituvchining) kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirish va maktabgacha ta'lim tizimida shaxsni rivojlantirish bilan bog'liq maqsadlarga erishish qobiliyatini aks ettiradigan bilim, tajriba va kasbiy ahamiyatga ega shaxsiy fazilatlar integratsiyasi sifatida taqdim etishga imkon beradi. Va bu kasbiy faoliyat sub'ekti ma'lum darajadagi professionallikka erishgan taqdirda mumkin. Psixologiya va akmeologiyadagi kasbiylik – bu kasbiy faoliyat vazifalarini bajarishga tayyorlikning yuqori darajasi, mehnat predmetining sifat xarakteristikasi, yuqori kasbiy malakalar va malakalarni, turli xil samarali kasbiy mahorat va ko'nikmalarni aks ettiruvchi, shu jumladan ijodiy echimlar, zamonaviy algoritm va yechimlarga egalik qobiliyatlarini aks ettiradi. Yuqori va barqaror mahsuldorlikka ega faoliyatni amalga oshirishga imkon beradigan professional vazifalar. Shu bilan birga, shaxsning kasbiy mahorati ham ajralib turadi, bu shuningdek mehnat predmetining yuqori darajadagi kasbiy muhim yoki shaxsiy va ishbilarmonlik fazilatlarini, kasbiy mahoratini, ijodkorligini, intilishning yetarli darajasini, shaxsning progressiv rivojlanishiga qaratilgan motivatsion sohasini va qiymat yo'nalishlarini aks ettiruvchi sifat ko'rsatkichi sifatida tushuniladi.

Jahon miqyosida pedagogik tajriba va ilmiy tadqiqotlarni tahlil qilish natijasida inson hayoti davomida egallaydigan barcha ma'lumotining 70%ini besh yoshgacha bo'lgan davrda olib ulgurishi o'z isbotini topgan. Darhaqiqat, bu davr mobaynida bola dunyoni idrok qilishni boshlaydi, fikrlaydi, atrof- olam bilan tanishadi, umri davomida oladigan bilimlarga zamin tayyorlaydi. Yurtimiz kelajagi hisoblangan yosh avlodni barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda maktabgacha ta'lim tashkilotlari va maktabgacha ta'lim tashkilotlari mutaxassislarining o'рни beqiyosdir.

TADQIQOT NATIJASI

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib boruvchi bo'lajak mutaxassislarda kreativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini integrativ yondashuv asosida takomillashtirish bo'lajak mutaxassislarining har qanaqa jarayonda o'zining ijodiy va kreativ qobiliyatlarini

namoyon qilishida foydali va kerakli jihatlarini ko'rsatadi. O'sib kelayotgan yosh avlodni yangi zamon talablariga to'laqonli javob bera oladigan, har qanaqa vaziyatga kreativ yondasha oladigan, dunyoni yangicha qarashlar bilan anglaydigan kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda kreativ fikrlash va tafakkurni shakllantirish eng avvalo maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib boruvchi pedagog, mutaxassislardan kasbiy faoliyatlarida kreativ kompetentlikni talab etmoqda. Barkamol shaxsni voyaga yetkazishda roli beqiyos sanaladigan maktabgacha ta'lim tashkiloti bo'lajak tarbiyachilari hamda mutaxassislarini kreativ kompetentligini rivojlantirish eng avvalo oliy ta'lim muassasasi pedagoglarining zimmasidadir. Ma'lumotlarga qaraganda (yoshlar psixologiyasiga ko'ra) olti yoshgacha bo'lgan bolalar 40% iste'dod potentsialiga ega ekanlar. Bolalar eng kichik yoshdanoq ijodkorlik, yaratuvchanlikka juda moyil bo'lar ekanlar. Shunday ekan, ayni shu davr bolalarda kreativ qobiliyatlarini shakllantirishning ayni vaqtidir. Buning uchun albatta maktabgacha ta'lim tashkilotidagi mutaxassislarning o'zida kreativ sifat va kreativ kompetentlik shakllangan bo'lishi kerak. Hozirgi zamon ta'lim jarayoniga Oliy ta'lim muassasasida tapsil oluvchi bo'lajak tarbiyachilarni o'qitishda "Kreativ zedagogika asoslari" fanining qo'shilgani talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatlarida zarur bo'lguvchi kreativ kompetentligini rivojlantirishi ta'lim jarayonini samarali va sifatli tashkil etishda xizmat qiluvchi omil bo'ladi desak, adashmaymiz.

Maktabgacha ta'lim konseptsiyasiga binoan maktabgacha ta'limning ustuvor vazifalari quyidagilardan iborat: bolaning shaxsiy rivojlanishi, uning hissiy farovonligi haqida g'amxo'rlik qilish, tasavvur va ijodkorlikni rivojlantirish, bolalarning boshqa odamlar bilan hamkorlik qilish qobiliyatini shakllantirish. Ushbu vazifalar shaxsni rivojlantirishning o'ziga xos o'ziga xos qimmatli davri sifatida maktabgacha yoshga bo'lgan munosabat bilan belgilanadi. Maktabgacha taraqqiyot davrining qiymati va uning keyingi barcha inson hayoti uchun doimiy ahamiyati maktabgacha tarbiyachilarga alohida mas'uliyat yuklaydi.

Maktabgacha tarbiya muassasalari oldida turgan asosiy vazifalarni hal qilish, maktabgacha ta'limning muqobil dasturlarining yangi maqsadlari va mazmuni bolaga nisbatan manipulyativ yondashuvni, u bilan o'zaro munosabatlarning tarbiyaviy va intizomiy modelini inkor etib, kattalar va bolalar o'rtasidagi yangi munosabatlarni kutmoqda.

Maktabgacha tarbiyachilarning kasbiy vakolatlarini shakllantirishning mumkin bo'lgan usullari, usullari haqida yaxlit ko'rinish uchun biz asosiy tushunchalarni ko'rib chiqamiz: kompetensiya, kasbiy kompetentsiya.

MUHOKAMA

Ko'pgina tadqiqotchilar uchun mutaxassisning vakolati, avvalambor, funktsional vazifalarni samarali bajarishda namoyon bo'ladi. Ammo kompetentlik shu tarzda ham tushuniladi: atrofdagi dunyoni anglash o'lchovi va u bilan o'zaro ta'sirning yetarliligi; faoliyatni muvaffaqiyatli bajarishga imkon beradigan bilim, ko'nikma va malakalar to'plami; sub'ektning ijtimoiy va amaliy tajribasini shakllantirishning ma'lum bir darajasi; shaxsning o'z qobiliyatlari va mavqei doirasida jamiyatda muvaffaqiyatli ishlashiga imkon beradigan faoliyatning ijtimoiy va individual shakllariga tayyorgarlik darajasi; professional xususiyatlar to'plami, ya'ni. Ish talablarini ma'lum darajada amalga oshirish qobiliyati va boshqalar.

Maktabgacha ta'lim tashkiloysi tarbiyachisi bolalarni kognitiv rivojlanishiga imkon beradigan quyidagi ijtimoiy va kasbiy kompetentsiyalarga ega bo'lishi kerak:

1. Ijtimoiy vakolatlarga jismoniy shaxslar o'rtasida ma'lumot almashish, ularning qiziqishlari va ehtiyojlarini bayon qilish, boshqa odamlarga nisbatan bag'rikenglikning namoyon bo'lishi va ularning fikrlari, jamoada ishlash qobiliyati va hissiy barqarorlikka ega bo'lgan boshqa odamlarga turli xil yordam berish qobiliyati kiradi;
2. Kognitiv kompetensiyalar ma'lumotni mustaqil ravishda qayta ishlash va tuzilishida, yangi axborot manbalarini izlashda, o'qish yoki ishlashga konsentratsiya qilishda, olingan bilim va ko'nikmalardan foydalanish qobiliyatida namoyon bo'ladi.
3. Operatsion kompetensiyalar – maqsad va ish tartibini belgilash, noaniqlik va noaniqlikka qarshi turish qobiliyati, qaror qabul qilish va amalga oshirish qobiliyati, ish natijalarini sarhisob qilish, ish vaqt jadvalini aniqlash;
4. Maxsus kompetensiyalarga muammoni hal qilish, o'zini o'zi boshqarish, kasbiy faoliyatda faol bo'lish, yangi vaziyatlarga moslashish, rejalarni baholash va tuzatish, xatolarni aniqlash va ularni yo'q qilishning etarli usullarini rejalashtirish usullari kiradi.

XULOSA

Demak, kasbiy kompetensiyalar pedagogik jarayonga kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish uchun asos bo'lib, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisiga bilim, ko'nikma va malakalarni innovatsion faoliyatni amalga oshirishda va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan amaliyotda foydalanishda yordam beradi. Shuningdek, tarbiyachi aqliy faoliyatning xususiyatiga ega bo'lishi kerak: og'zaki-mantiqiy xotira, faoliyat maqsadlari xususiyati: beixtiyor xotira, materialning saqlanish muddatiga ko'ra: qisqa muddatli xotira. Tarbiyachi psixologik jihatdan ham kasbiy faoliyatga tayyor bo'lishi lozim, xususan tarbiyachiga stressga chidamlilik, o'z xatti-harakatlarini va his-tuyg'ularini boshqarish qobiliyati, kuchli asab tizimi zarur: tarbiyachining ishi jismoniy kuch bilan kuchaymasa ham, doimiy psixo-emotsional stress sharoitida davom etadi. Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarni har tomonlama mukammal qilish shakllantirishda pedagog tarbiyachi yuqori kasbiy kompetentlikka ega bo'lishi zarur.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5198-sonli Farmoni. 2017-yil 30-sentabr. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 30.09.2017 y., 06/17/5198/0043-son; 09.10.2020 y., 07/20/4857/1357-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7 fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida»gi PF-4947-son Farmoni. – O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son,
3. O'zbekiston respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22 dekabrdagi "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning Davlat standartini tasdiqlash to'g'risida" 802-son Qarori / qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.12.2020 y., 09/20/802/1658-son
4. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi BMTning Bolalar jamg'armasi YUNISEFning O'zbekistondagi vakolatxonasi texnik ko'magi yordamida yaratildi va nashr etildi. – T.: 2018.
5. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya" to'g'risidagi Qonun. O'RQ 595. 16.12.2019 yil

6. Pedagogik atamalar lug'ati. Tuzuvchilar: Djuraev R.X., Tolipov O'. Q., Safarova R. A va boshqalar. – T.: “Fan”, 2008 y. -62 b.
7. G.V.Eldasheva, G.Q.Karimova TDPU 2018 yil “Tarbiyachining kasbiy mahorati va kompetentligi moduli bo'yich o'quv uslubiy majmua” 27-140 bet
8. F.R.Qodirova , N.M.Kayumova “Maktabgacha pedagogika” Toshkent: 2019 541 bet